د غني خان په شاعرۍ کښې د طبیعت انځور

(The Depiction of Nature in Ghani Khan's Poetry)

Dr. Noorul Habib Nisar*

Abstract:

After Khushal Khan Khatak, Ghani Khan is a Famous Pashto poet who has depicted the nature from different perspections and due to his acquantince with western literature, it has taken the form of an objectivereality in in his poetry. However, we should not forget that compared to western literature, the praise of nature is deeply-rooted in eastern literature and particularly, the Pashto folkloure literature is a clear mirror of nature beauty. In Pashto modern poetry, the perception and understanding of nature have become a popular trend nowadays. If Ghani Khan mentioned birds, insects, animals or other natural phenomenonsin his poetry, he solely focusses on these phenomenons as natural and not on the states and situations of the humans with regard to them. Also, he does not use imagination merely for imagination, but tries to depict different states and situations, wanting to blunt the fear of nature by beautifying the phenomenons. Therefore, by reading and listening to Ghani Khan poetry, the lovers of Pashto language, particularly, Pashtuns poets can thrive in depicting, praiseing and better weaving as the nature.

Keywords: Nature, Beauty, Imagination, Creativity, Observation, Knowledge, Emotion, Invironment, Pashto, Poetry.

د مقالې متن

دهخدا لغتنامې طبیعت د سرشت، خلقت، فطرت، طینت، خمیر، جبلت، نهاد، اوبه او خاورې، منش، ګوهر او غریزې په معنا درج کړی او هغه څه یې ګڼلی چې د انسان ختمه ځنې رغېدلې ده. (۱) عرب لیکوال فاروق احمد المیهي

* Assoc. Prof. International Center for Pashto Studies, Afghanistan Sciences Academy, Kabul.

لیکي: "انسان له طبیعت سره یوځای روان دی. پخوانیو طبیعت جزئي یاد کړی. د دوی شاعرۍ کښې ځای پر ځای د طبیعت تابلوګانې وینو چي د تشبیه ګانو او استعارو په مټ یې انځورلې دي." (۲) دی وړاندې لیکي: "عربي ادب چي له فارسي ادب سره بلد شو نو د پخوا په پرتله په کښې د طبیعت ستاینه ډېره شوه او څۀ نا څۀ موضوعي بڼه یې پیدا کړه. مګر کاملاً یې بڼه هغه مهال موضوعي شوه چي له غربي ادب سره یې معرفت وشو." (۳)

پښتو ادب، په تېره بیا په شاعرۍ کښې هم خبره همدغسې ده. خو هېره دې نۀ کړو چي شرقي ادب کښې د طبیعت ستاینه په غربي ادب کښې د طبیعت تر ستاینې لرغونې ده. کلیله دمنه یې جوته بېلګه ده. دغه راز، پښتو شفاهي ادب هم د طبیعت د ښکلاګانو یوه رڼه هنداره ده.

پسرلی بیا په وطن راغی
له وچو دښتو د لونګو بوی راځینه.

زموږ شفاهي ادب خو له طبیعت سره په پیوستون کښې له تمدن سره حتی د مخالفت خبره هم کوي:

سپینې کوټې یې کنډوالې کړې
زما یادېږي د کېږدیو شمالونه

په شفاهي ادب کښې له طبیعت سره د پیوستون احساس ډېر کولی شو. ځکه چي د دې ادب پنځوونکیو یوازې خپلې جذبې او مشاهدې بیان کړې دي. دوی معمولا نالوستي کسان وو؛ له عرفاني مفکورو او افلاتونیزم سره یې پېژندګلوي نۀ وه. په لنډیو کښې اورو:

ګل د ګلاب، بوی د سېنځلې
سیوری د ولې، خوب د پېغلې په لاسونه

خو زموږ په پخواني ادب کښې که «ګل» یادېږي نو معمولا له معشوق سره د شباهت له کبله یادېږي. دغه راز، که پخوا کله کوم ژوی یاد شوی، نو مراد یې ځنې معمولا د ژوي توصیف نۀ دی. فقط د انسان د څۀ حالت او کیفیت د بیان له پاره ځنې استفاده شوې ده. رحمان بابا فرمایي:

څوک د آس دپاسه سور وي، توغ د وړاندې
څوک رېږکلی ګرځاوه شي په خره سور

دلته د شاعر مقصد حقیقت کښې له ښه او بد بنیادم سره د ټولنې د غبرګون بیان دی.نه د "آس" او د "خره" د حالت او کیفیت.

په شلمه پېړۍ کښې چې د پښتو نوې شاعري پیل شوې، له طبیعت سره پیوستون په کښې ژور شوی. اوس که د غني خان په شاعرۍ کښې مارغان، خزندې یا آسونه یادېږي نو پخپله د طبیعت همدغه ژوي راپېژني- نۀ د انسان کوم حالت او کیفیت.

غني خان انځورونه فقط د انځورونو له پاره نۀ پنځوي. دی د انځوورنو په مټ مطلوب حالتونه او کیفیتونه بیانوي؛ دی بېلابېلې شیبې او د طبیعت او ژوند بېلابېل اړخونه راښیي. دی چې ونې، بوټي، غاړې غرونه، ستوري او سپوږمۍ، مارغان او خزندې... ستايي، دا هر څۀ له ژوند سره د ده عشق ښیي. د غني خان شعري انځورونه د ده د حسي تجربو حاصل دی. ځکه خو یې شعرونو کښې طبیعت تر ټولو ژوندي صفتونه لري. د طبیعت کوم حسي او مادي بیان چې ده کړی، جوت ښکاري چې طبیعت ته یې له هرې ډډې هنداره اینبې ده او نندارولی یې دی. رنګ، نور، سرور، سیند، سپوږمۍ، مځکه، آسمان، انسان، ځناور، ابشار، وربځ، برېښنا، باد، باران، لولکه، ګل، ازغی، وخت، موسم، حسن، عشق، مینه، خیام... د غني خان د شاعرۍ موټیفونه دي او نږه طبیعي ماهیت لري. د ده موټیفونه د طبیعت د ښکلا او اړتیا حکایت کوي.

د طبیعت د پخوانیو انځورونو مطلق اکثریت له سترګو او یو څۀ یې له پزې سره سره تعلق لري. ډېرو لږو شاعرانو غوږونو ته مخاطب انځورونه کښلي دي. مګر غني خان د خپلو شعري انځورونو پنځولو کښې له ګردو حواسو کار اخیستی. په تېره بیا، د غوږونو حاسه یې انځورونو کاږلو کښې توفان کوي. ده چې طبیعت کښې د شته بېلابېلو غږونو، مثلا: د مرغانو یا ځینې کیفیتونو کوم آوازونه او آهنګونه انځورلي، دا د ده شاعرۍ کښې د طبیعت د ژوندي پاتې کېدا یو لوی عامل دی. د غني له پاره د ژوند د رنګ فقط څو آوازونه دي چې ده ته د سرور، ژوند او نور معنا ورکوي. دلته د ده "ساز" نومی نظم لولو:

شونډو له خوند، او سترګو له رنګ
پوزې له بوی، د نرګس د لونګ

زړۀ له امیداو، مستي او ارمان

غوږ له سرود او، شنهار او شرنګ
ما له سرور او ژوندون او نور
دا ځو آوازه د ژوند د رنګ
ټق ټق د اور، ټپ ټپ د باران
اخ اخ د وصال، اف اف د ارمان
وی وی د جنون، وخ وخ د صنم
نا نا، او او، هر وخت د صنم
قټ قټ د خندا، پړق پړق د مستۍ
شرنګ شرنګ د پاتزیب، چڼ چڼ د لښتۍ
شړ شړ د اوبو، شغ شغ د نسیم
بس بس د دلبر، بړ بړ د غلیم
هېڼ هېڼ د هنډر، شنګ شنګ د ګولۍ
قړ قړ د چیلم، پر پر د لولۍ
دم دم د دوپړۍ، ټنګ ټنګ د رباب
غړ غړ د پیالۍ، سخ سخ د کباب
چپ چپ د کوکۍ، پس پس د دلبر
چړ چق د تارو، ګو ګو د کمتر
بس بس د آشنا، بد بد یې روان
اېش اېش د قلم، هاڼ هاڼ د بیان
(لټون، ۴۸ او ۴۸۷ مخ)

د غني خان په شاعرۍ کښې د خیال اصلي انځور سمبول، تشخص، پیراډاکس... دی چې طبیعت یې یو جزء دی. غني خان له ریالسټ سره سره یو عارف شاعر دی- مګر روماټیک. د ده په شاعرۍ کښې تشبیهي یا استعاري وصفونه چې زیاتره هسې په هسې خبره اوږدوي، کم پیدا کېږي. ځکه خو یې د شعر عمومي ترکیب کښې د طبیعت یا ژوندانه د شیبو انځورونه داسې سره ګډ شوي چې لوستونکی یې انفرادي وجود نهٔ شي پیدا کولی.

د غني خان طبیعت ګرایي د پخوانیو شاعرانو د طبیعت ګرایۍ ادامه نهٔ ده. د ده انداز نوی او بدل دی. زموږ پخوانیو شاعرانو د سپین مخ، تورو زلفو، نرۍ

ملا، دنګې ونې، ... ښکلا ته پام و؛ مګر د اوړو ښایست ته یې نۀ و پام. غني موږ ته د ښکلا نوي لیدلوري راوښودل. وایي چې د غره ښکلا ته د اروپایانو پخوا پام نۀ و. ژان ژاک روسو یې مخه ورواړوله. او که نن سبا د پښتنو شاعرانو څۀ پام د طبیعت ښکلا ته وراوښتی، تر خوشحال خان خټک راوروسته په کښې لوی نقش د خان عبدالغني خان د شاعرۍ دی.

وړاندې مو وویل چې غني خان موږ ته د طبیعت د ښکلا نوي اړخونه راوښودل. مثلاً: دی پر ګلزار سرېره، چېرته لرې بیابان کښې تک تنها ولاړ ګلاب یا ریدی ستایي؛ ډېر ګلونه لږ یاران یادوي؛ د ونو څوکو کښې د سپوږمۍ موسکا ویني؛ د ژمي تکه توره شپه کښې د خبرو کس غواړي، ټکنده غرمه کښې د لېونیو د ګرځېدا او لړې، تروږمۍ کښې د یار د سترګو د لېدا خبره کوي:

یوه ورځې یو صحرا کښې په ښکار وتی وم روان
یو ګلاب مې ولاړ ولېد، پړقېده ښېشته خندان
زه خفه یې خوا له لاړم، ما وې آه زما په شان
ته هم ګل یې بد نصیبه ورک د زلفو د جانان...
هغه غلی شان مسکی شو، وې خان مه کوه خفګان
زه به دا صحرا ورنه کړم د ایران په ګلستان
دلته زه یو او یکتا یم، هلته زر زما په شان
چار چاپېره سپېرې خاورې، زه یوازې یم روښان....

(لټون، ص ۶۰۹)

چې ځواني وي او مستي وي، او جانان وي او ډک جام
ډېر ګلونه، لږ یاران، او غمګین غوندې ماښام
عشق څۀ اور وي او څۀ نور وي، زړۀ لمبې لکه تنور وي
په دې ژوند به زه ورځار کړم جنتونه ستا تمام....

(لټون، ص ۲۲۶)

ټکنه غرمه د لېونو د ګرځېدو دی وخت
لړه، تروږمۍ د یار د سترګو د لېدو دی وخت
زېړ مازیګری د ژوند غمګینه شان نشه لري

توره شپه د ژمي د اورولو اورېدو دی وخت
هغه ده سپوږمۍ د ونو څوکو کښې مسکۍ شوله
پاڅېږه لالیه! اوس د باغ د ګرځېدو دی وخت....

(لټون، ص ۴۳۸)

غني خان د طبیعت د ښکلا ځینې عناصر، مثلاً: سپوږمۍ، سهار، غرمه، د ژمي ماښام، د ژمي یخه شپه، ... ډېره یادوي. خو پخوانیو شاعرانو نهٔ ده یاد کړې. د هغوی تصور د یخ باره کښې داسې وو:

اخ له یخه مرمه زه :: واخ څوک نهٔ لرمه زه

غني خان خپلې شاعرۍ کښې د بېلابېلو حیواناتو، خزندو او مارغانو سره د زړهٔ خواله کوي او د دوی د تشخص ګڼ انځورنه یې کاږلي دي. دی لیکي:

"د حیدرآباد سند په جېل کښې زما د ټوټې ټوټې مستقبل نه علاوه ډېر نور څهٔ هم وو. د چکۍ د دروازې په خوا کښې د مېږو جالې وې. کله نه کله به زمونږ د احاطې په کیکر کښې کمترې کېناستې. کله به مو نیمه شپه کښې د تارو چړچق واورېد. کله به تور کارغه لکه د یو جمهوري وزیر اعظم د شور او چل نه ډک په دېوال کېناست. د بمبې خوا له به ماښام کښې چینډخه راغله. د دېوال دپاسه به د اوښ بربړ راغی. او په دغه ورځو کښې زه ډېر وړې تږې او یوازې وم. نو ما به دې ټولو سره خبرې کولې. مېږو ته به مې خپل د تېلو پوخ ساګ غورځوه او کمترو ته به مې خپله د باجرې ډوډۍ چوري کوله. دا روان شعرونه ما د هغوی په مجلس کښې لیکلي دي. که زه د هغوی په طبیعت نهٔ یم پوی شوی نو معافي غواړم. زه د انسان هډوکي لرم او د چینډخ په څرمن نهٔ شم ننوتی." (۴)

د غني خان د پاسنۍ وینا وروستۍ فقره د ده نفسیاتي چاپېرچل ډېر ښه تشریح کوي. د ده نفسیاتي چاپېرچل دا وخت د یوه زنداني انسان چاپېرچل دی. ده چې د کارغانو مارغانو کوم انځورونه کاږلي، زښت زیات په کښې بریالی دی. مګر دا چې د زنداني کېدا له کبله بېوسه دی، نو وایي چې "د انسان هډوکي لري او د چینډخ څرمنې ته نهٔ شي ننوتی." که نهٔ نو طبیعت یې خپلې شاعرۍ کښې هومره لوړ انځورلی چې پښتو شاعرۍ کښې یې دا وخت ساری نهٔ لرو.

غني خان چې خپلې شاعرۍ کښې د چرګ، مچ، مچۍ، ماشي، مېږي، مږې، چینډخ، چینجي، کارغه، کوترې، آس، اوښ، تارو، تورانۍ، توتي، بورا،

ملاچرګک او نورو کوم انځورونه کاږلي، په هغوی کښې یې د هر یوه د کردار نتیجه هم راښودلې ده چې کافي پند او نصیحت دی په کې. دی د طبیعت توصیف کښې ډېر دقیق دی. له ساینسي معرفته هم استفاده کوي.

پخوانیو چې د کوم طبیعي شي ذکر کړی، یا یې یوازې له نېکۍ سره کړی او یا یوازې له بدۍ سره. مګر غني د شیانو ښه او بد دواړه یادوي. مثلاً: پخوانیو مېږی یوازې د همت د علامت په توګه یاد کړی. هغوی پر مېږي تبصره نهٔ کوي، د هغوی تبصره د انسان باره کښې ده. مګر غني خان یې له ټول کم و کیف سره ذکر کوي. دی غواړي مېږي ته تشخص ورکړي.

اوږد کاروان ستا، ګرم روان وي
سم په قطار قطار لکه اوښان وي
په هله هله، په منډه منډه
نمر در له وسوه، لنډه بربنډه
لکه د سپي هسې خوله کښې اوړل کړې
او د پلټنې په شان، په پرېټ تلل کړې
د مرهټې په شان، هم غل هم نر یې
په حکم کلک روان، د خپل افسر یې
د خپل نظام تابع، لکه انګرېز یې
په زړهٔ مضبوط مړنی، لکه چنګېز یې
ملا لچکداره نرۍ، لکه لبنتۍ لرې
خوله د ګلډانګ هسې، ښپې پت پتۍ لرې
وجود دې درې بنده، او شپږ دې ښپې دي
نرۍ نروچکې دي، کرې ورې دي
او لاس دې یو نشته، دا عجیبه ده
څه بې توله غوندې دې، معامله ده....

(لټون، ۱۷۲ او ۱۷۴)

وایي چې د مېږي کمی راشي نو وځرې وکړي. خو غني خان د مېږي د وځرو او الوت خبره نهٔ ده کړې. وجه یې شاید دا وي چې غني د خپل زندانې او نفسیاتي چاپېریال د اثر لاندې مېږي باندې نظم لیکلی. له دې امله چې دی زنداني

دی نو د مېړې د کمي او وړو کولو خبره يې هېره کړې ده.

د غني يو بل کمال دا دی چې دی هغه ادبي سنت نهٔ کاروي چې زموږ په شفاهي اوتحريري ادب کښې شته. د ده ادبيات نوي او ماډرن دي. د ده ليدلوری دا دی چې له ادبي سنتو دې مخ واړوي لکه بېخي چې نهٔ وي يا يې لوستي نهٔ وي. دی له طبيعت سره بې واسطې تفاهم کوي. ځکه خو يې خبرې نوې دي او همدغه وجه ده چې زياتره يې منلو ته په ګرانه تيارېږي.

غني خان خامخا د چا يا څهٔ شي د عيب خبره نهٔ کوي. کوتره کښې چې د خو ځای نشته نو غني هم ورته ګوته نهٔ ده نيولې. مګر "کمتره" نومې شعر کښې يې د کوترې د پيغام رسونې ذکر نهٔ دی کړی. د دې وجه هم شايد دا وي چې دی زندان کښې دی او زندان وايي همدې ته چې د زنداني او آزاد خپلو کښې سره رابطه نهٔ کېږي. بله وجه يې دا ده چې دی ادبي روايتونو او سنتونو ته اعتنا نهٔ لري.

وايي چې په شرقي ادب کښې د آس ښکلی انځور تر ټولو مخکې امرؤ القيس کاږلی؛ هغه د آس په باره کښې وايي:

مکر مفر مقبل مدبر معا
کجلمود صخر حطه السيل من عل. (۵)

ژباړه:

لکه ډبره چې د غره له سره سېلاب را په مخه کړې وي،
خرپ کوي؛ ترپ کوي؛ وړاندې ځي؛ وروسته ځي.

راځئ وګورو چې خان عبدالغني خان خپل آس څنګه ستايي:

ترپ يې د هوسۍ په شان، زړهٔ يې د زمري و
رنګ د غمي په شان، خيال د ښاپېري و
سترګې د کورکوړې، غونډې غونډې، ښکلې ښکلې
تله يې د نرانو، طبيعت يې د بلبلې
تن يې د طاقت او د مستۍ او د نرانې ډک
روح يې د همته، او ځيګر يې د مړانې ډک
ښپو کښې يې ګډا وه د ساقي د سپينو ښپو په شان
سترګو کښې غمونه، اميدونه د هوسو په شان

زړۀ يې د پښتون و، نۀ په کنده، نۀ په غر ايسار
جوش يې د غازي و، نۀ په ځان او نۀ په سر ايسار
چېه خوله آشنا زما، لاړې چرته لاړې ته
چرته؟ د چا کور کښې يې؟ د چا نۀ وړي غواړې ته
شته هغه دنيا کښې ښه نوکر د دلاور په شان
شته هغه دنيا کښې واښه شنه د اشنغر په شان
چپه خوله آشنا زما، چپه خوله وې ټول عمر
اوه! چي زلمی وی تل، اوه! چي ته وی ټول عمر.....

(لټون، ۱۷۷ مخ)

غني خان د شاعر په حيث لوستل غواړي، نۀ د خان او سياسي شخصيت په توګه. ځکه د ده دنيا د ستوريو او سپوږمۍ دنيا ده او د ستوريو او سپوږمۍ په دنيا کښې دغه کرښې نشته چي انسان د مځکې او سيندونو پرمخ کاږلې دي. دی وايي:

"زه چي نن ستاسو مخکښې راغلی يم نو صرف د يو شاعر په شکل. تاسو دا هېر کړئ چي دا يا د باچاخان زوی خبرې کوي يا د لويې اسمبلۍ ممبر. زه چي شعرونه ليکم نو نۀ زه د باچاخان زوی يم، نۀ د اسمبلۍ ممبر. زه اول خپل ځان او خپلوان او جهان هېر کړم او بيا د خولې خبرې په شعرونو کښې خوند کوي. هغه دنيا ته ګوري او ما ته يې قصې کوي او زه يې ليکم. ځکه زه په خپلو شعرونو کښې خپل نوم نۀ ليکم. پردي شي ته خپل ويل سپک کار دی. تاسو له به دا هله خوند درکړي چي تاسو هم ما هېر کړئ. د ستورو او سپوږمۍ په دنيا کښې نۀ هندوستان شته، نۀ پاکستان. نۀ هندو شته، نۀ مسلمان." (۶)

غني خان يوازې د چمنزارونو او ګلزارونو مداح نۀ دی. دی تش تور بيابان کښې تک تنها ولاړ ريدی هم ستايي. د رنګ او نور لمبه، د ښکلا چوپه نغمه او د لامکان کرشمه يې ګڼي. دی دا نۀ وايي چي د ګل ځای يوازې د جانان زلفو کښې وي. د ده په نزد تش تور ريګستان کښې لا ښکلی ښکاري. او چي څوک حسنپرست او ګلپرست وي نو سارا ته هم پسې ورځي. په بله ژبه، دی په سپېره بيابان کښې د تک تنها ولاړ ګل په درد هم پوهېږي. رښتيا ده چي ښکلا يوازې جمعيت کښې نۀ ده، فرديت کښې هم شته. خوشحال بابا وايي:

ارغوان، که بنفشه، که شقایق دي
زېبايي لري یوځای، جدا جدا هم

د غني خان د شاعرۍ له لوستلو سره له طبیعته د بنیادم د وېرې احساس کمېږي. ځکه چې هغه له کومو شیانو وېرېږي، مثلاً: ځنګل، ګړنګ، تندر، توفان، سیلۍ، مرګ، زمانه، .... دی یې ورته ښکلي کوي. په دې توګه له طبیعت سره د خلکو مینه زیاتېږي او نهایت کښې د خپل لوستونکي ښکلاییز احساس راپاروي او روزي. وګورئ! غني خان مرګی د خپل خواږه ملګري په شان تعریفوي:

مرګی دې راشي، چې کله یې وس وي
ګل به مې لاس کښې وي، او یا به آس وي
یا به ټوپک وي، یا به قلم وي
ډوب به خندا کې، د دنیا غم وي
چې څۀ مو بخت وي، دومره به بس وي
مرګی دې راشي، چې کله یې وس وي.

ولې آخر سړی سترې شي او دا ومني چې:

په جام کښې ګوټ ګوټ، شراب کمېږي
سپرلی خلاصېږي، ګلاب کمېږي
رڼا د شمعې کې، د سحر نور راغی
کور د بلبلو ته، نوم د باتور راغی
ستا کښې شرنګ هغه، د ماښام نشته دی
سرور په سترګو کې، د خیام نشته دی
(لټون، ۳۳۹ مخ)

غني خان مرګ ته ځکه د ملګري په سترګه ګوري چې د ژوند تکمیل یې ګڼي او د دغه سیند له پاره د یوې بلې غاړې خبره کوي:

نۀ منم، نۀ منم یاره مرګ انجام د هستۍ نۀ دی
خلاصېدل شراب په جام کښې اختتام د مستۍ نۀ دی
چې ماښام د کومې شپې وي، نو د هغې سبا هم وي

چې رڼا وي تياره هم وي، چې تياره وي رڼا هم وي
که يو نۀ وي، بل هم نۀ وي، او که وي نو وي به دواړه
دې درياب له چرته شته دی لرې بله يوه غاړه

(لټون ۶۸۷ مخ)

لنډه خبره دا ده چې د غني خان شاعري- ژبه يې ده که خيال، فکر يې دی که اندېښنه، احساس يې دی که عاطفه او موسيقي يې ده که آهنګ-درسته له طبيعت او طبيعي مظاهرو رغېدلې ده. ژبه کښې يې تکلف او تصنع نشته. د هشنغر کليو او بانډو کښې چې کومه ژبه ويلی شي، هغه يې د شاعرۍ ژبه ده. خيال يې د پښتنو پېغلو، ځوانانو، ماشومانو او بوډاګانو د محسوساتو هنداره ده. فکر يې د پښتنو د ژوند ژواک پر مسألو چورلي او د نړۍ له نورو قامونو سره د دوی د اړيکيو حکايتونه او روايتونه لري. عاطفه او جذبه يې د يوه ساهو انسان ده. د بشري همدردۍ او خواخوږۍ پر روحيه روزل شوې ده. او موسيقي يې د پښتانه روح او روان د وجداني او رومانتيکو غړونو له اهتزازونو او ازانګو رغېدلې ده. سر او لی يې د پښتنو له رزمي او بزمي محسوساتو او کيفيتونو جوړ دی. ده موږ ته د طبيعت هغه لرې نژدې تياره ګوټونه روښانه کړي چې زموږ له چاپېريال سره ژور اړيکي لري. دی له طبيعت سره نېغ په نېغه رابطه ساتي. دی طبيعت ته د نورو له سترګو نۀ ګوري؛ طبيعت او طبيعي مظاهرو سره رابطه کښې خپلې تجربې بيانوي؛ د طبيعت سمعي تصويرونه ډېر کاري؛ د طبيعت عناصر په بده نۀ يادوي. وايي چې غني خان پخپله هم ماران ساتل او په کور کښې يې ورته ځای جوړ کړی و. د ده په شاعرۍ کښې له طبيعت سره د پيوستون جذبه موجونه وهي. د اروابناد رياض تسنيم په وينا، «د دنيا د لويو شاعرانو په شان، د غني خان په شاعرۍ کښې مقاميت او د خپلې خاورې سره نژدې تړون دی. دا مقاميت د هغۀ د فکر او شخصيت دواړو حصه ده. د غني خان نه وړاندې، دا خوبي مونږ ته صرف او صرف د خوشحال خټک په شاعرۍ او شخصيت کښې مخې ته راځي. غني خان چې که فلسفيانه بيان هم کوي، خو د هغه په لفظياتو کښې اشنغر، جيندی، لنډی، اباسين، پېښور، مابڼ، اېلم، سوات او شولګره موجونه وهي.» (۷)

حوالې

(۱) دهخدا، علي اکبر. لغتنامه، مؤسسۀ انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، زیر نظر دکتر محمد معین و دکتر سید جعفر شهیدي، تهران، ۱۳۷۳، جلد ۹، ص ۱۳۵۴۸

(۲) المیهي، فاروق احمد. الطبیعت فی الشعر العربی المعاصر (مقاله)، خپروونکی: الامبراطور (برېښناپاڼه)، مسؤول مدیر: اسعد الجبوري، د برېښناپاڼې پته: www.alimbaratur.com/index.php?optio

(۳) ایضاً

(۴) غني خان، لټون. ترتیب او تدوین: محمد زبیر حسرت، یونیورستي بک ایجنسي، پېښور، ۲۰۰۸ کال، ۱۳۱ مخ.

(۵) د امرالقیس دیوان: https://www.aldiwan.net/quote۳۵.html

(۶) لټون، ۱۷۷ مخ.

(۷) تسنیم، ریاض. د غني خان نظم ګویي د فکري بغاوت او ادبي اجتهاد یوه ځانګړې حواله، جرس پښتو نظم نمبر، خپروونکی: ملک عنایت الله خان، د چاپ چارې: صحاف نشراتي مؤسسه کوټه/کندهار، دوهم اشاعت، کراچۍ، دسمبر ۲۰۱۸م.